

DIE „GEMENGDE HUWELIK” IN DIE OU TESTAMENT.

Die term „gemengde huwelik” is snaaks en vir verskillende uitleg vatbaar. Snaaks: want iedere huwelik is as sodanig ’n menging van twee lewens en twee families. Die Latynse woord vir „om te vermeng”, *misceo*, en die Griekse, *mignumi*, is altwee aanduidings van die huweliksgemeenskap.

En vir verskillende uitleg vatbaar: In Nederland verstaan mens onder „gemengde huwelijken” en in Engeland onder „mixed marriages” gewoonlik huwelike, waarin die eggenote tot verskillende geloofs-gemeenskappe behoort. Die Roomse Kerk erken dié soort van huwelike nie as huwelike in die kerklike sin van die woord nie, sodat die kinders wat uit die „gemengde huwelik” gebore word deur die Roomse Kerk as onwettige kinders beskou word; die Protestantse Kerke beskou hulle wel as wettig, hoewel in die algemeen nie as gewens nie. Natuurlik geld dit in hoofsaak van ’n huwelik tussen ’n Protestant en ’n Roomse, waarvan die volksmond sê:

„Twee geloven op één kussen,
daar slaapt de duivel tussen.”

Teen ’n huwelik tussen twee lede van twee verskillende Kerke, waar die Heilige Skrif as hoogste rigsnoer aanvaar word, het die meeste Protestantse Kerke geen beswaar nie.

In Suid-Afrika kry die term „gemengde huwelike” ander betekenis. Vroeër is dit toegepas op die huwelik tussen twee persone wat tot verskillende kleurgroepe behoort. Nou dat die huwelik tussen

blank en nie-blank verbied is, sal die term in hierdie betekenis geen toepassing op Afrikaanse toestande kan hê nie, sodat dit seldsamer gaan word, en hoofsaaklik gebruik sal word tot beskrywing van toestande in die buiteland. Ondertussen het 'n nuwe gebruik van die term reeds sy verskyning gemaak: mens hoor dit gebruik as aanduiding van 'n huweliksverbintenis tussen twee persone, wat tot twee verskillende volke of tot twee verskillende taalgroepe behoort.

By die gebruik van die woord „gemengde huwelik” kan dit dus gaan om geloof, kleur, land of taal. Partymaal is in een huwelik meer as een van die vier faktore betrokke. Vir die bespreking van die geoorlooftheid van so 'n huweliksverbintenis kan dit nut hê om die Bybelse gegewens daarvoor na te gaan. In hierdie opstel is daartoe 'n poging gewaag, altans wat die Ou Testament betref. Die bespreking van die Nu-testamentiese gegewens, wat uiteraard nuwe probleme oproep, val buite die bevoegdheid van die skrywer.

I. VERMELDING VAN GEMENGDE HUWELIKE IN DIE O.T.

A. Direkte vermelding.

Ons sal nie lang stilstaan by die verbintenis van Abraham en Hagar, die Egiptiese nie, aangesien volgens die antieke opvatting 'n slaaf geen eie nasionaliteit besit nie. Dis trouens die vraag of die aanduiding „Egiptiese slavin” wat Gen. 16:1 gebruik, 'n bewys is dat Hagar van Egiptiese nasionaliteit was. Die meeste uitleggers neem aan dat Hagar gedurende die verblyf van Abraham in Egipte in die besit van Sara geraak het, vgl. Gen. 12:16, waar origens net van besitsvermeerdering van Abraham gepraat word, en nie van slavinne wat Sara gekry het nie. Dis die vraag of 'n werklike Egiptiese in Egipte self in die besit van 'n vreemdeling kon raak en deur daardie vreemdeling buitekant die grense van Egipte kon gebring word. Die meeste antieke wetgewings laat so iets nie toe nie. Daarby kom dat die naam Hagar meer 'n Semitiese as 'n Egiptiese indruk maak. Ons hou dit daarvoor dat Hagar 'n slavin van Semitiese afkoms was, wat in Egipte aan Sara geskenk is.

Net so min wil of kan ons in hierdie verband iets naders sê omtrent Ketura met wie Abraham, blykbaar na die dood van Sara, 'n egverbintenis aangegaan het (Gen. 25:1). Wel is dit duidelik, dat hierdie vrou, anders as Sara, nie tot die Teragitiese geslag behoort het nie; anders was dit nie moontlik dat die kinders uit die verbintenis met Ketura in Gen. 25:6 „seuns van bywywe” genoem word nie. 'n Man kan 'n vrou uit sy eie geslag niet tot die posisie van „bywyf” verneder nie.

Terwyl Abraham vir sy seun Isak geen vrou uit die dogters van die Kanaäniete wou neem nie (Gen. 24:3), en die Hetitiese vroue van Esau vir Isak en Rebekka 'n „bitter verdriet” gevorm het (Gen. 26:34,

35; 27:46), sodat Jakob sorg gedra het om vroue uit die Teragitiese geslag te kies (Gen. 29), vind ons by die daaropvolgende generasie geen beswaar teen die egverbintenis met Kanaänitiese of ander vreemde vroue nie. Van twee van die twaalf seuns van Jakob word gesê met wie hulle getroud is; in altwee die gevalle het ons met „vreemde” vroue te doen. Van Juda hoor ons, dat hy trou met „die dogter van 'n Kanaänitiese man” (Gen. 38:2); Josef trou met 'n Egiptiese, die „dogter van Potifera, die priester van On” (Gen. 41:45, 50; 46:20). In Juda se geval het ons dus te doen met 'n huwelik waarby die vrou uit 'n ander volk en 'n ander godsdienstige gemeenskap afkomstig is as die man. By die huwelik van Josef is 'n drievoudige verskil aanwesig: sowel van geloof as van land en taal. Oor die huidskleur van Asenat het ons geen gegewens nie.

Die volgende voorbeeld is niemand minder nie as Moses. Ons hoor van twee huwelike en altwee moet ons as „gemengde huwelike” beskrywe. Die eerste is sy huwelik met Sippora, die dogter van 'n Midianitiese priester (Ex. 2:16-22). Soos Moses dit by die geleentheid van die naamgewing aan sy seun tot uitdrukking gebring het, verkeer hy onder die Midianiete as „'n vreemdeling in 'n vreemde land”.

Num. 12:1 vermeld dat Moses 'n Kusitiese vrou geneem het en dat dit die afkeuring van Mirjam en Aäron opgewek het. Dit sou kan wees dat hierdie Kusitiese niemand anders was as Sippora, die Midianitiese nie. Ons weet dat in die Ou Testament en elders die naam Kus as aanduiding van Suid-Arabië voorkom en dat die Midianiete Arabiese relasies gehad het. Dit sou dus kan wees dat Num. 12:1 nie oor 'n tweede huwelik van Moses spreek nie. Maar teen hierdie opvatting is besware. In die eerste plaas is daar geen enkele passasie in die O.T. waar Kus met sekerheid as Suid-Arabië verstaan moet word nie; die meeste vermeldinge van Kus en die Kusiete wys na die land Suid van Egipte, die teenwoordige Sudan. Voorts is dit nie duidelik watter beswaar Mirjam en Aäron teen 'n Midianitiese kon gehad het nie waar daar volgens die Bybel tal van Arabiese stamme ook van Abrahamitiese geslag was. Tenslotte is dit ook vreemd dat die verwyf van Mirjam en Aäron eers so laat kom, omtrent twee jaar na die begin van die woestyntog.

Daarom neem ons aan dat hier sprake is van 'n tweede huwelik van Moses. Die bewoording van Num. 12:1 wys daar ook wel op: „. . . vanweë die Kusitiese vrou wat hy geneem het; want hy het 'n Kusitiese vrou geneem.” Dit lê voor die hand, dat die woord Kusities hier 'n vrou uit die Sudan aandui, dan is ook die verwyf van broer en suster beter verstaanbaar. Want uit die Egiptiese afbeeldings weet ons dat die Kusiete negroiëde trekke vertoon het. Tiperend is in hierdie verband die vraag in Jer. 13:23: „Kan 'n Kusiet sy vel verander?” Daaruit blyk duidelik dat 'n Kusiet in die oë van die Israeliete 'n opvallende kleur van vel gehad het. Ons het dus by die tweede huwelik

van Moses waarskynlik te doen met 'n huwelik waarby kleurverskil aanwesig was.

Waar het Moses hierdie Kusitiese vrou gekry? Ons lees in Ex. 12:38 dat onder die skares van Israel wat Egipte verlaat het, ook „'n menigte mense van gemengde bloed” saam met hulle opgetrek het. Die uitdrukking, „van gemengde bloed”, is nie die beste voorbeeld van Afrikaanse vertaling nie. In die Hebreeus staan kortweg: „'n groot mengsel”, waarby die onwetenskaplike term „gemengde bloed” nie voorkom nie. Maar in ieder geval is dit waarskynlik dat Moses sy Kusitiese onder hierdie groep gekry het en dan word die verwyd van sy broer en suster begryplik: Waarom neem hy nie 'n vrou uit sy eie mense en van sy eie kleur nie?

'n Dergelike beswaar het die ouers van Simson ook teen sy keuse van 'n dogter uit die Filistynse dorp Timna geuiter. Aangesien die huwelik van Simson nie voltrek is nie, hoef ons verder nie by Rigters 14 stil te staan nie.

In die dae van die Rigters speel ook die geskiedenis van Rut. Maglon en Giljon, Israeliete uit Betlehem, trou met Moabitiese vroue. Die opvatting wat mens partymaal by Jode vind dat die skielike dood van die twee manne 'n straf vir hulle huwelik met Moabiete was, vind geen steun in die boek Rut self nie. In die vervolgd word met kennelike vreugde beskryf hoe Rut hertrou met die Israeliet Boas: 'n gemengde huwelik wat die lande van herkoms van die eggenote betref; kleurverskil was daar nie, en taalverskil nouliks. Wat die godsdienst betref: Rut het die God van haar skoonmoeder as haar God aangeneem.

Die boek Rut eindig met 'n tweevoudige vermelding dat Rut so doende die stammoeder van Dawid geword het. Dawid self het ook geen beswaar teen 'n buitelandse huwelik gehad nie, soos kan blyk uit sy verbintenis met 'n Aramese prinses (II Sam. 3:3). Op daardie voetspoor het Salomo voortgegaan: nie alleen het hy 'n Egiptiese prinses getrou nie — vermoedelik was sy van Libiese afkoms — maar ook vermeld I Kon. 11:1 „Moabitiese, Ammonitiese, Edomitiese, Sidoniese en Hetitiese” (d.w.s. Siriese) vrou van die koning. In sy tyd het ook van die onderdane gemengde huwelike aangegaan: die kunstenaar wat die metaal tempelgereedskap en versiersels ontwerp het, was 'n seun van 'n Israelitiese en 'n Fenisiër (I Kon. 7:14; II Kon. 2:13, 14).

Baie berug het die huwelik van Agab met 'n Fenisiese prinses, Isebel, geword (I Kon. 16:31). Naas die vroue van Salomo is Isebel die bekendste voorbeeld van die noodlottige invloed wat vreemde vroue in Israel kon uitoefen. Die revolusie van Jehu was veral teen haar invloed gerig (II Kon. 9:22).

Veel minder bekend is 'n tweekoninklike huwelik wat in die geslagslyste van Kronieke gevind word. Onder die opsomming van die stambome van Judese geslagte word 'n sekere Sesan vermeld. Hierdie Sesan, so sê die Bybelskrywer, het „nie seuns gehad nie, net dogters; en

Sesan het 'n Egiptiese dienaar gehad met die naam van Jarha, en Sesan het sy dogter aan sy dienaar Jarha as vrou gegee." (I Kron. 2:34, 35). Ons ken hierdie vorm van huwelik tussen 'n vrye vrou en 'n slaaf ook uit die Babiloniese regsbronne. Dis nie seker of Jarha werklik 'n Egiptenaar was of wel 'n man afkomstig uit die gebied Suid van Edom, wat volgens party geleerdes 'n paar maal in die O.T. met dieselfde naam as Egipte aangedui word nie. Maar in ieder geval het ons hier met 'n gemengde huwelik te doen, waarvan die afstammeling deur die Bybel as egte en volberegigde Israëliete beskou is.

Die tweede geval uit Kronieke betref die huwelik van Mered met Bitja, die dogter van Faraó (I Kron. 4:17). Hier kan aan die Egiptiese nasionaliteit nie getwyfel word nie en dit word nog bevestig deur die feit dat die oudste kind uit hierdie huwelik die Egiptiese naam Mirjam dra.

'n Voorbeeld van 'n gemengde huwelik, wat heel wat bekender is as die laaste twee en tog selde as sodanig die aandag getrek het, is die huwelik van die Persiese koning Ahasveros met die Jodin Ester, waarby dit opmerklik is dat sy op aanrade van haar neef Mordegai „haar volk en haar afkoms" verswyg (Ester 2:10). Blykbaar het Mordegai hierdie „gemengde huwelik" gewens, en was hy bevrees dat die Perse daar iets teen sou hê. Dis bekend dat die huwelik van Ester in Gods hand die middel was om haar volk van 'n gewisse ondergang te red.

In tydsorde is daar nie veel afstand tussen Ester en Esra nie: Ester se koninklike gemaal Ahasveros was die vader en voorganger van Esra se souverein Artasasta. Maar Esra het ten aansien van gemengde huwelike 'n heel ander standpunt ingeneem as Mordegai. Tydens sy verblyf in Jerusalem hoor hy dat die Israëliete vir hulleself en vir hulle seuns dogters van die omwonende nasies as vroue geneem het — vermoedelik wel om deur hierdie soort van verbintnisse 'n veiligheid te verwerf, wat die Joodse volk in sy politieke magtelosheid hulle nie kon verskaf nie. Uitvoerig teken Esra sy verontwaardiging en verbystering oor hierdie ontdekking, en 'n spesiale kommissie is ingestel om al hierdie huwelike ongedaan te maak (Esra 9, 10).

Nehemia gaan op hierdie voetspoor deur. Nie maar net het hy met woord en daad geprotesteer teen die egverbintnisse van Jode met Asdodiese, Ammonitiese en Moabitiese vroue (Neh. 13:23-27), en 'n kleinseun van die hoëpriester om sy huwelik met 'n dogter van die stadhouer van Samaria met verbanning gestraf nie (Neh. 13:28), maar ook is tydens sy standhouderskap „al die mense van gemengde bloed uit Israel afgesonder", omdat hulle in die boek van Moses gevind het dat „geen Ammoniet of Moabiet tot in ewigheid in die vergadering van God mag kom nie" (Neh. 13:1-3, vgl. Deut. 23:3-6). Ons sal hierdie mededeling wel met 'n korreltjie sout moet lees; anders sou ook al die nakomeling van Dawid op grond van sy afstamming van Rut, die Moabitiese, uit Israel verwyder wees. Hierteen help die opmerking,

dat die wet hier die manlike Moabiete en hul afstammeling bedoel en nie die vroulike wat by Israel introu nie, ons nie uit die moeilikheid nie; want die hele stryd van Esra en Nehemia het nie gegaan teen Israeliete wat hul dogters aan heidene gee nie, maar teen die heidense dogters wat by Israel ingetrou het, en dit is wat met Rut plaas gevind het.

Teen die vertaling „mense van gemengde bloed” geld hier weer dieselfde bswaar as wat ons hierbo by die bespreking van Ex. 12:38 geuiter het.

B. *Indirekte gegewens.*

Dat daar in Israel veel meer gemengde huwelike plaas gevind het as wat ons hierbo uit direkte vermelding opgesom het, spreek van self. Dis alleen in die dae van Esra en Nehemia dat die saak spesiale aandag geniet het. By Esra word 113 manne opgesom wat gemengde huwelike aangegaan het. Nou is dit waar dat, soos reeds aangedui, die tydsomstandighede vóór die koms van Esra die sluit van huwelike met nie-Israeliete in die hand gewerk het: daardeur het die voorname geslagte van die Jode 'n reg op beskerming deur die heidene verwerf. Maar ons kan gerus aanneem dat ook in vroeëre eeue die getal gemengde huwelike groot was.

Van twee van die seuns van Jakob kan ons met sekerheid sê dat hulle met heidense vroue getrou het. Oor die egverbintnisse van die ander hoor ons niks nie, maar dis baie waarskynlik dat hulle net soos Juda gemaak het. Waar anders moes hulle hul vroue vandaan kry? Ons kan moeilik onderstel dat hulle almal soos hul vader en grootvader 'n bruid uit Paddan Aram verwerf het. As dit die geval was, dan was dit seker as 'n besonderheid vermeld, en dit sou vir Juda en Josef dan maar moeilik gewees het om hul voorkeursregte te handhaaf.

'n Eienaardige geval doen hom voor met Ragab. Ons weet dat sy „met haar familie en almal wat aan haar behoort het” by die in-neming van Jerigo deur die Israeliete gespaar is. Die Bybelskrywer voeg daar aan toe: „sodat sy onder Israel gewoon het tot vandag toe” (Jos. 6:25). Oor die wyse waarop Ragab onder Israel gewoon het, sê die skrywer niks nie maar volgens die Joodse oorlewering het sy later 'n beter lewenswandel betrag as toe sy onder die Kanaäniete verkeer het; sy sou die vrou van Josua geword het, en die stammoeder van sewe of agt profete, waaronder Jeremia en Esegïel (J. de Groot, *Jozua. Tekst en Uitleg*, 1932, p. 78). In die Nuwe Testament word sy vermeld as een van die stammoeders van die Here Jesus (Matt. 1:5); in afwyking van die Joodse oorlewering word daar gesê dat sy met Salmon getrou het en dat uit daardie huwelik Boas gebore is.

In Rigters 1:19-36 word 'n groot aantal Kanaänitiese stede opgesom, waarvan die bevolking nie met die ban getref is nie, maar onder Israel bly woon het. Volgens Deut. 7:1-6 sou die gevolg van so 'n

toestand wees dat daar huwelike tussen Israëliete en Kanaäniete sou plaasvind.

Dergelike gevalle kan ons ook aanneem in verband met die bevolking van Gibeon (Jos. 9), wat in I Kron. 8:29-32 onder die Benjamine gereken word en waarvan 'n deel, vermoedelik in verband met hul dienste as horiges van die heiligdom, later in Jerusalem gevestig is. Volgens Neh. 7:25 is „die kinders van Gibeon” volberegigde lede van die volk Israel; hulle kan dus nie vereenselwig word met die „tempelbediendes” wat verderop in die lys genoem word (Neh. 7:46-60) en wat volgens die Talmoed nie met Israëliete mag verswaer word nie.

Aanloog staan dit met die Jebusitiese bevolking van Jerusalem. Ons weet dat eers onder Dawid Jerusalem onder Israëlietiese beheer gekom het. Maar Dawid het na sy verowering die Jebusitiese bevolking nie uitgemoor of verban nie. Dit blyk positief uit II Sam. 24:16-24: geruime tyd na die verowering van Jerusalem deur Dawid tref ons nie maar net die Jebusiet Arauna daar ter plaatse aan nie, maar dit blyk dat hy daar selfs grondbesit gehou het. Die naam van Arauna dra 'n taalkundige vorm wat vroeër „Hetities” genoem is en wat ons eerder met die Hurriete van Noord-Sirië in verband bring, waar Hurriete en Hetiëte besonder nou met mekaar in aanraking was. 'n Dergelike naam is ook die van Uria, „die Hetiet”. As Batseba 'n Israëlietiese was, dan moet ons haar huwelik met Uria as 'n gemengde huwelik beskou; was sy self ook 'n afstammeling van die voor-Israëlietiese bevolking van Jebus, dan was haar verbintenis met Dawid 'n gemengde eg. Een van haar twee huwelike val dus onder die deur ons besproke kategorie.

'n Verdere aanwysing van indirekte aard bied die wetsbepaling van Deut. 21:10-14. Nadat Deut. 20:14 reeds toegelaat het om in geval van die verowering van 'n vyandige stad die vroue en kinders te „roof”, d.w.s. as slawe in die lewe te laat, staan Deut. 21 die krygsman toe om met so 'n krygsgevangene vrou 'n egverbintenis aan te gaan. Wel bly die vrou die slavin van die man maar hy mag haar nie verkoop nie; die wet beskerm sodoende enigermate hierdie vreemde vrou. Deur hierdie wet is dus 'n reeks van „gemengde huwelike” moontlik gemaak.

II. DIE BEOORDELING VAN GEMENGDE HUWELIKE DEUR DIE O.T.

A. *Ongunstige beoordeling.*

In Deut. 7:1 evv. word die Israëliete beveel om na hul intog in Kanaän geen verbond met die Kanaäniete te sluit of hulle te spaar nie. „Jy mag jou ook nie met hulle verswaer nie — jy mag jou dogter nie gee aan sy seun, en sy dogter nie neem nie vir jou seun nie; want hy sal jou seun van My afvallig maak, sodat hulle ander gode dien, en die toorn van die HERE teen julle ontvlam, en Hy jou gou verdelg.” Hier word gemengde huwelike met die sewe nasies van Kanaän (Hetiëte, Girga-

siete, Amoriëte, Kanaäniete, Feresiete, Hewiete en Jebusiete) verbied om te voorkom dat dit tot afgodery sou lei. Uit die Ugaritiese literatuur weet ons dat by die sluiting van die huwelik 'n seën deur die hoof van die geslag uitgespreek is; 'n seën is 'n godsdienstige handeling, en die Israeliet wat hom aan 'n heidense seëning onderwerp, het daarmee die heidense godsdienstige voorstellinge erken.

Dieselfde waarskuwing vind ons in Ex. 34:15, 16: „Maak tog nie 'n verbond met die inwoner van die land nie! As hulle agter hulle gode aan hoereer en aan hulle gode offer, dan sal hy jou uitnooi, en jy sal van sy offer eet; en jy sal van sy dogters neem vir jou seuns, en sy dogters sal agter hulle gode aan hoereer en jou seuns agter hulle gode aan laat hoereer.” Ook hier is die beswaar teen gemengde huwelike religieus: dit lei tot afgodery.

Merkwaardig is in hierdie verband die geskiedenis van Baäl Peor, Num. 25. As 'n eggo op die bepaling van Ex. 34 heet dit hier dat die dogters van die Moabiete die Israelitiese volk „na die offers van hulle gode uitgenooi” het. Dit wek natuurlik die toorn van die HERE op. Die ergste egter in die oë van die Bybelskrywer is die handelwyse van Simri: terwyl die ander Israeliete slegs tydelike seksuele relasies met die Moabitiese vroue bedoel, bring hy 'n Midianitiese vrou na sy volksgenote (vs. 6) en in sy tent (vs. 8); m.a.w. dis sy bedoeling om 'n permanente huwelik met haar te sluit. Tydens die huweliksvoltrekking self word hy saam met sy vrou deur Pinehas doodgemaak; hierdie kleinsun van Aäron verwerf die hoogste lof by die HERE, „omdat hy vir sy God geywer” het. Uit dit alles blyk dat die beswaar nie teen die „menging” as sodanig gerig is nie, maar teen 'n menging wat die gevaar van afgodery insluit. Onsedelike verhoudings is in daardie opsig nie so gevaarlik as 'n huwelik met 'n heidin nie, al word natuurlik ook die onsedelike verhouding onomwonde afgekeur.

Hoewel Deut. 23:1-8 nie regstreeks oor gemengde huwelike handelnie, behoort ons tog 'n oomblik by hierdie bepalinge stil te staan. Geen Ammoniet of Moabiet mag, so heet dit daar, in die vergadering van die HERE kom nie. Die verbod strek hom uit tot in die tiende geslag, dit wil sê vir alle geslagte, soos Neh. 13:1 dit tereg verstaan. Die vermelding van die nageslag maak dit duidelik dat hier gedink word aan verbindings tussen Ammoniete of Moabiete met Israelitiese vroue; hulle nageslag het geen bevoegdheid tot godsdienstige handeling in die Jerusalemse tempel nie. Die motivering is 'n geskiedkundige: tydens die woestyntog het die Israeliete geen hulp, dog slegs teenwerking van hierdie nasies ondervind. Dis dus geen teensin ten aansien van menging in die algemeen, wat hier aan die woord is nie. Dit blyk duidelik uit wat volg: die kinders wat in die derde geslag van 'n verbinding tussen Edomiete en Egiptenaars en Israeliete gebore word, mag wel in die vergadering van die HERE kom. Wat betref die Edomiete is die motief 'n verwysing na die noue verwantskap; ten aansien van die Egiptenaars

word verwys na die feit dat Israel gedurende lange tyd as vreemdeling in Egipte vertoef het.

Hierdie motivering stel ons voor 'n aantal vrae. As Edom anders behandel word as Ammon en Moab, dan sou mens dit nog kan verklaar deur die feit dat die verwantskap met Edom nouer was as met die Ammoniete en Moabiete: die betrekkings met Edom loop oor Isak, die met Ammon en Moab oor Terag. Dit is 'n verskil van twee geslagte. Maar die verwantskap met Egipte loop in die Bybelse sisteem oor Noag, wat nog sewe geslagte verder teruggaan. Hieruit blyk dat die verwantskap nie die enigste kriterium is nie.

Maar die vyandskap tydens die woestyntog, wat as motief vir die afwysing van Ammon en Moab geld, sou minstens so seer ook moet geld vir Egipte! En Edom het hom ook nie behulpsaam jeens Israel getoon nie, soos kan blyk uit Num. 20:14-21. Daarom is dit die vraag of die verbod van vermenging met die Moabiete en Ammoniete nog nie 'n ander grondslag gehad het nie.

In hierdie verband is dit merkwaardig om op te merk, dat in Deut. 23 aan hierdie verbod 'n ander bepaling voorafgaan, wat blykens die gelyke formulering daarmee verwant moet wees: (vs. 2) „Geen baster mag in die vergadering van die HERE kom nie; selfs sy tiende geslag mag in die vergadering van die HERE nie kom nie.” Die verwantskap is opvallend: ook hier word die, woorde „in die vergadering van die HERE kom” en „tiende geslag” gebruik. Die vraag is nou, wat met „baster” bedoel word.

Die Hebreeuse teks het hier die woord *mamzēr*, wat ook nog in Sag. 9:6 voorkom. Oor die betekenis daarvan is heel wat getwis, en dit sal die moeite werd wees om daar 'n afsonderlike studie aan te wy. Soveel is seker, dat die gebruiklike vertaling „baster” (in die Nederlandse vertalinge „bastaard”, in die Engelse „bastard”) nie die regte begrip weergee nie. Want 'n baster is „1. kind wat nie uit 'n wettige huwelik gebore is nie; onegte kind . . . 2. iemand van gemengde bloed, voortgespruit uit die gemeenskap van 'n blanke met 'n nie-blanke . . . 3. (skertsend) afstammeling van ouers wat aan twee volke behoort . . .” (*Die Afrikaanse Woordeboek*, wat vervolgens nog 5 betekenis opsom, wat hier nie ter sake dien nie). As betekenis nr. 1. vir „baster” geneem word (so die *Afrikaanse Woordeboek*, wat hierdie teks, Deut. 23:2, aanhaal), dan sou dit beteken dat Jefta onder hierdie bepaling sou val, en hoe kan dit dan gesê word, dat hy aan die HERE 'n gelofte gedoen het (vgl. Rigt. 11:1 met vs. 30)? Betekenis nr. 2. is tipies Afrikaans, word in die Nederlandse woordeboeke nie eens genoem nie; die huwelik van die wetgewer Moses self met 'n Kusitiese (sien hierbo) sou daarmee in stryd wees. Nr. 3, afgesien nog van die feit, dat dit skertsend gebruik word, sou dit onmoontlik maak dat die afstammeling van Edomiet of Egiptenaar in Israel opgeneem kon word, wat volgens dieselfde hoofstuk in die derde geslag moontlik is.

Die meeste Talmoediese outoriteite het 'n ander opvatting. 'n *mamzēr* is volgens hulle die resultaat van seksuele verkeer tussen twee persone wat tot die „verbode grade” behoort. Lev. 18 gee 'n opsomming van persone, wat mekaar te na staan om 'n huwelik aan te gaan: ouers en kinders, broers en susters, ens. In hoofsake is dit dieselfde wat ook nog onder ons van krag is. As daar nou tog, niesteenstaande die verbod, vleeslike gemeenskap tussen twee persone van die verbode grade plaas vind — en ons weet dat hierdie dinge die eeue deur plaasgevind het — dan is die kind wat uit so 'n verhouding gebore word, 'n *mamzēr*. Nou word dit duidelik waarom dieselfde verbodsbepaling op die *mamzēr* en op die Moabiete en Ammoniete van toepassing is: want die Moabiete en Ammoniete is volgens die verhaal van Gen. 19:30-38 afstammeling van Lot' by sy eie dogters. Hulle behoort dus tot die kategorie van die *mamzēr*, en aangesien die „tiende geslag” soos ons gesien het as „vir alle geslagte” verstaan moet word, kan hierdie twee volke of hulle afstammeling nooit regte in die heiligdom kry nie.

Ook in hierdie wet is daar dus geen sprake van dat die verbod hom rig teen vermenging as sulks nie. Die meer toegeeflike behandeling van die Edomiete en Egiptenaars bewys dit. Ook moet ons opmerk dat die wet blykbaar uitsonderings toegelaat het; opnuut verwys ons na die huwelik van Rut, die Moabitiese.

Afkeurend is die Bybelse oordeel oor die huwelike van Salomo en Agab, aangesien daardeur heidense godsdiensgebruike in Israel ingevoer is. In altwee die gevalle word dit uitdruklik gesê. Waar geen heidendom die betrokke eggenoot gevolg het nie, soos in die geval van Dawid, Hiram of Ester, word geen oordeel uitgespreek nie.

'n Heel merkwaardige passasie vind ons in Mal. 2:10-16. Daar word die troueloosheid van Juda aan die kaak gestel. Dit het hierin bestaan, dat Juda „die dogter van 'n uitlandse god getrou” het. Dit sien natuurlik nie op die huwelik van Juda as persoon nie — Maleagiese profesie val omtrent duisend jaar later — maar op wat blykens die boeke Esra en Nehemia in die vyfde eeu telkens plaasgevind het: Jode trou met dogters van heidense uit hulle omgewing. Maar in Maleagi word hierdie verbinding met die heidense vrou nie as sodanig afgekeur nie, maar veel meer wat daaraan vooraf gegaan het: die verstoting van die eerste, blykbaar Joodse, vrou. So heet dit in vs. 14: „... Omdat die HERE getuie is tussen jou en die vrou van jou jeug aan wie jy ontrou geword het, terwyl sy tog jou metgesel is en die vrou van jou verbond.” En, na die moeilike eerste helfte van vs. 15: „Neem julle dan in ag terwille van julle gees en wees nie ontrou aan die vrou van jou jeug nie. Want Ek haat egskedings, sê die HERE . . .”

Hierdie verse is volkome duidelik. Wat gebeur het is die volgende: Jode wat in hul jeug met Joodse dogters getrou het, het later probeer om die beskerming van heidense maghebbers te kry deur met hulle dogters te trou. Daardie maghebbers wou egter nie toelaat dat hulle dogters,

wat kennelik nie uit liefde begeer is nie, 'n tweederangsplek in die huishouding van so 'n Jood sou inneem nie. Daarom het hulle die eis gestel dat die Joodse huweliksaansoeker eers sy Joodse vrou sou verstoot, voordat hy die heidense dogter kon kry. Party Jode het blykbaar aan hierdie eis voldoen. Die profeet kom op teen die verstotinge wat op daardie grond plaas gevind het. Die feit dat die tweede vrou 'n heidense vrou was, „'n dogter van 'n vreemde god”, is seker ook 'n rede tot ergernis, maar die werklike ontrou lê in die verstoting van die eerste.

Anders staan dit met die beskouings van Esra en Nehemia op hierdie punt. By hulle maak dit geen verskil of daar terwille van 'n huwelik met 'n heidense dogter 'n vroeëre, Israelitiese, vrou verstoot is of nie: hulle veroordeel die huwelik met 'n heidense as sodanig. Hierby gryp hulle direk op die hierbo besproke wetgewende gedeeltes terug, vgl. Esra 9:11, 12 met Deut. 7:3 en 23:6, en Neh. 13:1-3 met Deut. 23:3-5. Daaruit volg dat dieselfde motief wat ons daar gevind het, ook aan die maatreëls van Esra en Nehemia ten grondslag moes lê: die vrees dat die vreemde vroue Israel tot afgodery sou bring. Nehemia bring dit ook uitdruklik onder woorde as hy na die waarskuwende voorbeeld van Salomo en sy sonde verwys (Neh. 13:26, 27). So moet ons dan ook die uitdrukking „die heilige geslag” in Esra 9:2 verstaan. Die biologiese eenheid, wat deur „geslag” (eintlik „saad”) aangedui word, het nie 'n heiligheid in homself nie, maar is heilig, omdat dit deur die verbondsdade van die HERE aan Hom toegewy is.

B. *Gunstige beoordeling.*

As ons in die voorafgaande afdeling die gegewens omtrent die Bybelse beoordeling reg geanaliseer het, volg daaruit dat die gemengde huwelik uitsluitlik in geval van gevaar vir die godsdienstige lewe afgekeur word. Ander motiewe word deur die Goddelike openbaring nie genoem nie. Dis waar dat die ouers van Simson sy voorgenome huwelik met 'n dogter „uit die onbesnedenes, die Filistyne” afkeur, maar daardie afkeuring bly vir die persoonlike rekening van Manoag en sy vrou, en in teenstelling daarmee laat die Bybelskrywer volg: „Maar sy vader en sy moeder het nie geweet dat dit van die HERE kom nie.”

Nêrens in die Ou Testament vind mens 'n voorskrif om gemengde huwelike aan te gaan nie. Op enkele plase word dit wel as geoorloof aangemerkt. Ons het reeds gesien dat dit die implikasie van Deut. 20:14 en veral van Deut. 21:10-14 is: die laasgenoemde wettelike bepaling het, so het ons opgemerk, 'n reeks van gemengde huwelike moontlik gemaak en beskerm daarby uitdruklik die vreemde vrou.

In afsonderlike gevalle tref ons herhaaldelik 'n positiewe waardering van die gemengde huwelik aan. As Aäron en Mirjam besware maak teen die huwelik van Moses met 'n Kusitiese, gryp die HERE self

in en regverdig sy kneg. Dis waar dat die twispunt in Num. 12 in die besonder oor die uitsonderlike posisie van Moses as bemiddelaar van die ou verbond handel, maar die regverdiging van Moses sluit ook die regverdiging van sy huwelik in.

Positief gunstig word die Egiptiese huwelik van Josef besien. Dit blyk uit die feit dat die twee seuns uit daardie egverbintenis, Manasse en Efraim, 'n besondere seën ontvang, wat hulle in rang gelyk stel aan hulle ooms (Gen. 48:5). Jakob spreek dit uit, in die volle bewussyn van die implikasies daarvan: „Nou dan, jou twee seuns wat vir jou in Egipteland gebore is voordat ek in Egipte na jou gekom het, is myne. Efraim en Manasse sal myne wees net soos Ruben en Simeon.”

Die sterkste voorbeeld van 'n gemengde huwelik wat deur die Bybelskrywer met welgevalle beskryf word, is die huwelik van Boas met Rut. Dit hang ongetwyfeld daarmee saam, dat hier geen sprake was van godsdienstige gevare nie. Rut het die God van haar skoonmoeder as haar God aangeneem: „U volk is my volk en u God is my God.” Dit was aan Boas welbekend, sodat hy dan ook vir Rut kan sê: „ . . . mag jou loon volkome wees van die HERE, die God van Israel, onder wie se vleuels jy kom skuil het.”

Swakker staan die saak ten aansien van die vervaardiger van die brons gereedskap wat in die tempel van Salomo gebruik is, Hiram, soos hy in I Kon. 7:13 of Hiram Abi, soos hy in II Kron. 2:14 genoem word. Die twee genoemde verse verskil ook oor die vraag, uit watter Israelitiese stam sy moeder afkomstig was, maar stem hierin saam, dat hy die seun van 'n Tiriese vader was. As daar in Israel beswaar was teen gemengde huwelike, sou mens moeilik kan aanneem dat 'n spruit uit so 'n huwelik toegelaat sou word om die leidende rol by die vervaardiging van die heilige tempelgereedskap te speel. Maar aangesien die Bybelskrywer hom nie uitdruklik oor die saak self uitlaat nie, wil ons op hierdie geval nie te veel nadruk lê nie.

Sterker staan dit weer met die twee gevalle uit die geslagslyste van Kronieke, Jarha (I Kron. 2:34, 35) en Bitja (I Kron. 4:17). Die bedoeling van die Kronis is om aan te toon dat die verskillende geslagte wat hy in die eerste nege hoofstukke van sy werk beskrywe, tot Israel behoort. Hy verdedig die Israelitiese karakter van hierdie bevolkingsgroepe. Mens kan onderstel dat die maatreëls van Esra en Nehemia daartoe gelei het dat party leidende figure in Juda later die verset teen gemengde huwelike losgemaak het van die motief wat Esra en Nehemia in gehoorsaamheid aan Gods wet gevolg het, m.a.w. dat hulle die gemengde huwelik, afgesien van die religieuse gevare, vir ongeloorloof verklaar het en op grond daarvan allerlei geslagte die toegang tot die vergadering van die HERE ontsê het. Die werk van die Kronis is dan tegelyk 'n protes teen hierdie abstrakte ekstremisme. En aangesien dit tot die Heilige Skrif behoort, moet ons aanneem dat die HERE onder die Ou Verbond geen besware gehad het om ook die afstammeling

van die huwelik tussen 'n nie-Israelitiese man (Jarha) en 'n dogter uit Israel, of tussen 'n Israëliet en 'n Egiptiese vrou (Bitja) as erfgename van sy verbond en lede van sy volk te erken nie. Dit is onjuis om te meen dat in die loop van die geskiedenis van Israel die openbaring hom steeds meer teen gemengde huwelike gaan verset het.

In hierdie verband mag ons ook nog wys op Ps. 87, waar sonder dat oor huwelike gepraat word, afstammeling van die mees verskillende volke tot die gemeente van Sion gereken word. „Man vir man is daarin gebore”. En as 'n antwoord op die vraag of dit geen gevare vir die suiwerheid van Israel se godsdiens sal meebring nie, klink wat die digter daar onmiddellik op laat volg: „en Hy, die Allerhoogste, hou dit in stand.”

III. GEVOLGTREKKINGS.

Die teenstrydighede, wat daar in die Ou Testament ten aansien van gemengde huwelike bestaan, word by nader toesien vir die merendeel opgelos. Die sleutel daartoe bied die insig dat die besware teen gemengde huwelike uitsluitlik lê in die gevare wat dit vir die handhawing van Israel se godsdiens meebring. So word dit ook uitdruklik gesê. Waar daardie gevare nie bestaan het nie, daar het die verbod blykbaar geen volstreekte gelding nie.

'n Moeilikheid bly bestaan ten aansien van die Moabiete. Die wet verbied die opname van mense van geheel of gedeeltelik Moabitese afstamming in die vergadering van die HERE en in Nehemia se dae is dit nog eens bekragtig. Maar Rut se nakomeling het op die troon van Israel gekom, en die Dawidiese huis ontvang die Messiaanse belofte. Vir hierdie teenstrydigheid kon die skrywer van hierdie opstel geen oplossing vind nie. Ons het daar reeds op gewys dat die onderstelling, dat Neh. 13:1-3 net van afstammeling van Moabitese vaders, en nie van moeders uit Moab nie, praat, ons nie kan help nie; want die stryd het in Nehemia se dae juis teen die vroue uit ander volke gegaan. Dit lyk of ons dit so sal moet stel: selfs die uitdruklike verbod van Deut. 23:3-6 laat uitsonderings toe. Vgl. ook Deut. 23:1 met Jes. 56:3-5.

In die enigste geval waar kleur-onderskeid 'n rol speel, gryp God deur middel van 'n teken ten bate van die handhawing van die gemengde huwelik in (Num. 12).

Die Kerk kan uit die gegewens van die Ou Testament geen regstreekse gedragslyne vir haar optrede in sake die gemengde huwelik ontleen nie. Eers sal ook die Nutedamentiese rigsgnoere nagegaan moet word. Voorlopig kan ons op grond van die aanwysings in die Ou Testament wel sê dat die Kerk sy aandag moet gee aan die vraag of deur 'n huwelik van 'n ongelowige met 'n ongelowige die trou aan die Kerk en die Christelike godsdiens nie geskaad sal word nie.

Die Kerk eerbiedig die wette van die staat, solang as dit nie strydig met Gods Woord is nie. Uit die feit dat die Ou Testament geen grond

bied vir die verbod van huwelike tussen persone van verskillende kleur, kan natuurlik nie afgelei word dat die staat nie die reg sou hê om hierdie huwelike te verbied nie. Die Kerk erken dat die staat behalwe die reëls van die Christelike etiek ook nog met ander faktore rekening moet hou. Solang as hierdie ander faktore nie dring in 'n rigting wat strydig is met Gods Woord nie, mag hulle by die staatswetgewing 'n rol speel.

Die Kerk is nie geroep om te probeer om elke staatsmaatreël uit Gods Woord te regverdig nie. Die Kerk moet nie probeer om in die Ou Testament 'n grond te soek vir die verbod van staatsweë van die gemengde huwelik nie. Soos ons hierbo aangetoon het, kan so 'n grond nie gevind word nie. Daar is natuurlik vir so 'n verbod 'n hele aantal geldige en volkome eerbare gronde, maar in die Heilige Skrif vind ons hulle nie. Terwyl dus die Kerk die betreklike vryheid van die Staat erken, eis die Kerk vir haarself ook 'n analoë vryheid op 'n Huwelik wat volgens die reëls van die staat heeltemal geoorloof is, kan volgens die Kerk bedenklik of selfs ongeoorloof wees. As voorbeelde noem ons die huwelik van persone wat op ligvaardige gronde van 'n vroeëre eggenoot geskei het, en, in verband met die onderwerp van ons studie, die huwelik van persone wat, hoewel hulle ooreenstem in kleur, volk en taal, op godsdienstige gebied teengestelde posisies inneem.

Die aandag van die Kerk behoort meer op hierdie soort van probleme gerig te wees as op dié wat uit staatsmaatreëls voortvloei.

3 Februarie 1953.

A. VAN SELMS.
